

Strömsunds kommun
kommun@stromsund.se

2022-11-07

1 (21)

Dnr-2022:7004

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Centralskolan i Hoting i Strömsunds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning på Centralskolan i Hoting avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. Inom varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier *i hög utsträckning*, *i flera delar* eller *i låg utsträckning*. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna *i låg utsträckning* eller *i flera delar* anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna *i hög utsträckning* begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Centralskolan i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr *i flera delar* skolans utveckling, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver försäkra sig om att obehöriga lärare får en planerad och nogga övervägd introduktion.

Undervisning

Undervisningen främjar *i flera delar* elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Arbetet med att ge eleverna ökat inflytande över planering och utvärdering av undervisningen behöver utvecklas.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas i *hög utsträckning* av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i *flera delar*, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Det kollegiala arbetet behöver utvecklas kring bedömning och betygssättning genom att skapa forum och avsätta tid för sambedömning.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **7 augusti 2023** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr– SI 2022:7004) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9–10 och 34 §§, 4 kap. 4–7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 22), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning,

Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr skolans utveckling *i flera delar*, men utvecklingsområden finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att rektorn löpande och genom flera olika verktyg och arbetssätt skaffar sig en nulägesbild av skolan. I den ingår utbildningen, undervisningen och hur värdegrundsuppdraget integreras i skolans verksamhet. Utifrån rektorns nulägesbild fördelas skolans resurser och lämpliga åtgärder sätts vid behov in. Rektorn skapar på skolan en tydlig mötesstruktur där personalen kan mötas och bidrar till ett öppet klimat som möjliggör för lärarna att i det dagliga arbetet hjälpas åt och samarbeta. På skolenheten finns ett välkomnande klimat men det saknas en framarbetad struktur för introduktion av nyanställda och obehöriga lärare.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer, observationer och dokumentstudier.

Rektorn analyserar resultat och värdegrundsarbete

Av Skolinspektionens granskning framkommer att rektorn systematiskt analyserar studieresultat och undervisningens genomförande, analyser som sker i flera steg. Lärarna analyserar först sin egen undervisning, tolkar resultat och kommer utifrån detta med förslag på åtgärder. Det underlag som samlas in för enskilda klasser diskuteras även mellan lärare, specialpedagog och rektor på särskilda träffar. Utifrån lärarnas analyser och de resultat som rektorn får in gör rektorn i sin tur självständiga analyser. Dessa görs på såväl klass-, stadie- som skolnivå. Analyserna bygger förutom på den dokumentation som rektorn samlar in på observationer från det dagliga arbetet. Vid Skolinspektionens granskning framgår att rektorn är nära den pedagogiska verksamheten och därmed har stor insyn. Elevernas åsikter fångas upp i och med denna närhet.

Granskningen visar att rektorn även systematiskt analyserar arbetet med värdegrund på skolenheten. Analysen görs utifrån en bred informationsinhämtning, bland annat återkommande, terminsvisa klassinventeringar, elevhälsomöten och slutsatser från utvecklingssamtal. Jämställdhetsperspektivet ingår som en del i analysarbetet av värdegrunden på skolenheten. Elever berättar i intervjuer att de upplever skolan som en jämlik skola där alla elever ges rättvisa förutsättningar. Rektorn har konstaterat att tidigare analyser inte heller har påvisat några generella avvikelser gällande flickors och pojkars förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Därmed har inte heller behovet av riktade insatser mot någon särskild elevgrupp varit prioriterat. Det dagliga

värdegrundsarbetet som representanter från elevhälsoteamet gör har aspekter som är att betrakta som jämställdhetsarbete. På skolenheten görs även olika punktinsatser i värdegrundsarbetet med tydliga inslag av jämställdhet. Exempelvis kan arbetet med elevernas språkbruk nämnas.

Resursfördelning och insatser bygger på analys

Granskningen visar att rektorns informationsinhämtning och analys tillsammans med andra signaler på ett bra sätt används för att identifiera behov av åtgärder. Insatser görs efter detta på skol-, klass- och gruppnivå. Dessa innebär konkreta förändringar i verksamheten. Exempelvis har ett utvecklingsarbete utifrån boken *Effektiv undervisning*¹ initierats i lärarkollegiet. Ett konkret resultat av arbetet är de skolövergripande pedagogiska planeringar som används på skolan. Rektorn följer upp de insatser som görs på skolan och utvärderar om de får önskad effekt.

Rektorns analysarbete ligger, förutom att identifiera utvecklingsområden, även till grund för hur olika resurser fördelas på skolan. Det framgår av granskningen att rektorn under de senaste läsåren genomfört flera utvecklingsinsatser på organisatorisk nivå. Ett exempel är att en socialpedagog och skolvärdinna anställts, detta för att ge lärarna möjlighet att i större utsträckning fokusera på undervisning. Utöver de större satsningarna arbetar rektorn aktivt och flexibelt med resurser på skolan. Exempelvis kan det handla om att flytta personalresurser till de grupper som är i behov eller att köpa in skärmar och andra hjälpmedel till klassrum där det behövs.

Rektorns pedagogiska ledarskap

Skolinspektionens granskning av Centralskolan i Hoting visar att rektorn i sitt ledarskap ger lärarna stort ansvar och stor frihet. På så sätt får lärarna möjlighet att lösa sitt uppdrag på ett sätt som passar deras personlighet. I det stora ansvaret och den stora friheten ingår att rektorn förväntar sig mycket av dem. Dock finns på skolenheten en tydlighet med att rektorn har ett övergripande ansvar och finns tillgänglig vid behov av stöttning. Utbildningen betraktas som ett gemensamt uppdrag där all personal är viktig och fyller en funktion. Rektorn har tydliga kommunikationskanaler och skickar varje vecka aktuell information till all personal på skolan. Granskningen visar att personalen har bra kontakt med rektor och kan vara delaktiga i olika beslut, något som underlättats av skolans storlek och närheten till rektorn. Det framgår i intervjuer att skolans arbets- och förhållningssätt genomgående uppfattas vara tydliga.

¹ Hjort, S. & Furenhed, A. (2016). *Effektiv undervisning: meningsfullt lärande*. (1. utg.) Stockholm: Natur & kultur.

Rektorn har på skolan skapat en fungerande mötesstruktur. En gång i månaden har personalen gemensamma arbetsplatsträffar. För lärarna finns varje vecka arbetslagen som ett forum för att samarbeta och diskutera praktiska frågor. Protokoll från arbetslagsträffarna skickas till rektorn och fungerar bland annat som ett underlag när olika resurser fördelas. Personalen som ingår i elevhälsoteamet träffas en gång i veckan i schemalagda möten. På dessa träffar ingår rektorn och vid enstaka möten även skolpsykolog eller skolvärdinna. På dessa möten avhandlas aktuella frågor på skol-, klass- och individnivå. Mentorerna bjuds in till klassgenomgångar med elevhälsoteamet vid tre tillfällen per läsår. Vid dessa tillfällen diskuteras undervisning, anpassningar och trivsel på klass-, grupp- och individnivå.

Även för elevernas inflytande finns en planerad mötesstruktur. Skolinspektionens granskning visar dock att det beroende på stadie och lärare varierar hur den följs. Eleverna träffas gemensamt i det så kallade stormötet och några klasser har regelbundna klassråd medan andra har det mer sporadiskt. Skolinspektionen uppmuntrar rektorn att se till att den planerade mötesstrukturen för eleverna följs.

Det framgår att lärarna på skolan dessutom har flera informella kanaler för att samverka. Deras platser i arbetsrum ligger i anslutning till varandra och i lärarrummet finns möjligheter till samtal. Samverkan och samplanering mellan lärare sker till stor del på lärarnas egna initiativ via dessa informella kanaler. Lärarna uppger dock att det är ett arbete som uppmuntras av rektorn och att det fungerar bra. I arbetslagen förs med rektorns styrning återkommande pedagogiska samtal. Lärarna får på så sätt kontinuerligt diskutera undervisningsfrågor och utbyta erfarenheter. Skolenhetens pedagogiska fortbildningsarbete utifrån boken Effektiv undervisning är ett exempel på arbete som sker på dessa pedagogiska samtal. På rektorns initiativ och med rektorns instruktioner genomförs i fortbildningsarbetet auskultationer och diskussionsträffar. Arbetet som lärarna gör redovisas skriftligt för rektorn.

På skolenheten är man mån om att nyanställda och vikarier ska känna sig välkomna och det beskrivs som att kollegiet tar ett gemensamt ansvar och hjälps åt för att introducera nya lärare. Rektorn tar även hon ett stort och övergripande ansvar i detta välkomnande. Eftersom det ses som en självklarhet att hjälpa obehöriga lärare finns inte någon framarbetad struktur med introduktion eller mentorskap. Den kommungemensamma plan för introduktion som planerats har inte heller förverkligats. Detta medför

en risk att nya eller obehöriga lärare inte får det stöd eller den information som de behöver i sitt undervisningsuppdrag. Det framstår som särskilt viktigt på skolenheten då det är få lärare med behörighet och låg andel med lärarlegitimation.²

Skolinspektionen bedömer sammantaget att skolan *i flera delar* uppfyller kvalitetskriterierna inom området Rektors ledarskap, men utvecklingsområden finns.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver försäkra sig om att obehöriga lärare får en planerad och noga övervägd introduktion.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn tillsammans med lärarkollegiet är mån om att nya obehöriga lärare ska känna sig välkomna. De görs till en del av en kultur där rektorn har en närhet till personal och på så sätt möjliggör diskussioner kring undervisningen. Utöver detta behövs dock en planerad och noga övervägd introduktion av nya obehöriga lärare. Det är på skolenheten särskilt viktigt med tanke på den rådande bristen på legitimerade lärare.

En tematisk granskning Skolinspektionen tidigare har gjort på skolor med många obehöriga lärare visar att skolor där det ses som självklart att hjälpa obehöriga och nyanställda lärare i många fall saknar tydliga rutiner. Det gör att stödet blir ostrukturerat och risken finns att viktiga delar faller mellan stolarna. Granskningen visar att det är en framgångsfaktor att rektorn har en tydlig plan för obehöriga lärare och ser till att dessa får handledning i arbetet att planera och genomföra undervisningen.³

Med bakgrund i detta rekommenderar Skolinspektionen att rektorn som ett komplement till den redan välkomnande kulturen som finns på skolan skapar en strukturerad introduktion som garanterar adekvat stöd till nya obehöriga lärare. I introduktionen bör rektorn ta reda på vilket behov av stöd lärarna har samt se till att de får handledning i arbetet med att genomföra undervisning och bedömning. I introduktionen kan rektorn med fördel ta hjälp av erfarna lärare på skolan genom att se till att de har till-

² Enligt Skolverkets officiella statistik var andelen legitimerade lärare med behörighet, räknat i heltidstjänster, den 15 oktober 2021 35,5 procent. Det kan jämföras med statistik från lägeskommunen som var 55,4 procent och riket som var 71,0 procent.

³ Skolinspektionen (2017) *Undervisning på skolor med många obehöriga lärare*, Stockholm: Skolinspektionen, s. 5f.

gång till pedagogiska forum, till exempel i arbets- och ämneslag. Förändringen garanterar att nya obehöriga lärare får en lämplig introduktion med information om planering, bedömning och undervisning.

Undervisning

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen

5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 5 Kursplaner

Skolinspektionens bedömer följande: Undervisningen främjar *i flera delar* elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden, men utvecklingsområden finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att det på Centralskolan i Hoting bedrivs en varierad undervisning utifrån en skolövergripande lektionsstruktur. Lärarna ger eleverna stöttning och skapar ett klimat där eleverna har förtroende och vågar försöka i sitt skolarbete. Olika elevgruppers behov och förutsättningar uppmärksammas och ligger till grund för anpassning av innehåll och undervisning. Det saknas däremot ett formaliserat och sammanhållet arbete med att göra elever delaktiga i planering och utvärdering av undervisningen.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer, observationer och dokumentstudier.

En varierad undervisning

Undervisningen på Centralskolan i Hoting är varierad och eleverna får öva på att lösa olika typer av uppgifter enskilt, i grupp och i helklass. Skolinspektionens observationer och intervjuer visar att det under lektionerna på skolan finns en viss variation och växling mellan olika arbetsuppgifter och mellan olika sätt att arbeta på. Under lektionerna får eleverna en variation i olika arbetsformer som helklassundervisning, grupparbete och enskilt arbete. Lärarna planerar lektioner så att de varken har för många eller för få aktiviteter. På så sätt hålls de flesta elevers engagemang igång under lektionen utan att arbetet för den delen blir uppdelat och stressat. Lärarna varierar så att eleverna får arbeta med såväl praktiska som teoretiska arbetsformer. På skolenheten finns en profil med utomhuspedagogik vilket skapar variation. I de yngre åldrarna sker regelbundet delar av undervisningen utomhus och för de äldre åldrarna märks inriktningen i de frekventa friluftsdagarna.

Lärarna på Centralskolan i Hoting hjälper och leder eleverna framåt i deras kunskapsutveckling på lektionerna. Vid enskilt arbete går lärare tillsammans med resurspersoner runt under lektionerna och hjälper eleverna och svarar på eventuella frågor samt söker till viss del upp elever där arbetet avstannat. Vid gemensamma genomgångar använder lärarna olika strategier för att få alla elevers uppmärksamhet. Det finns en ambition att göra alla elever delaktiga genom att ställa riktade och till viss del individanpassade frågor till elever. Lärarna är noga med att eleverna ska lyssna på varandras åsikter med intresse, allvar och respekt.

En skolövergripande lektionsstruktur

På Centralskolan finns en tydlig och gemensam lektionsstruktur som samtliga lärare använder sig av. Lärarkollegiet på skolenheten har tillsammans deltagit i olika insatser med syftet att förbättra undervisningen. Dessa har enligt Skolinspektionens granskning fått direkta och ihållande resultat på undervisningen och såväl elever som lärare och rektorer uppger i intervjuer att det på skolan finns en gemensam lektionsstruktur. I strukturen ingår skriftlig och muntligt kommunicerad planering för att skapa tydlighet för eleverna, till viss del används även bildstöd för de yngre åldrarna. Granskningen visar att det finns en förutsägbarhet i hur lektionen ska börja, hur eleverna får reda på vad de ska göra och att de olika inslagen i undervisningen följer en logik som eleverna kan följa. Lärarnas tydliga instruktioner gör att eleverna kommer igång med arbetet direkt. Lärarna arbetar aktivt under lektionerna med att skapa engagemang och de elever som är avvaktande får kompletterande instruktioner och stöd. Granskningen visar att lärarna kontinuerligt uppmuntrar eleverna i klassrummet och svarar på de frågor som kommer upp. Tydliga lektionsstrukturer är även en del av skolenhetens arbete med anpassningar på gruppnivå. Arbetet med gruppanpassningar utgår dels från en inställning om att alla elever gynnas av dessa men även som ett sätt att spara resurser då det betraktas som mer effektivt. Specialpedagogen är involverad i arbetet med anpassningar på gruppnivå. Dels rådgivande vid frågor kring enskilda svårigheter men även handledande vad gäller struktur på gruppnivå.

Granskningen visar att arbetet med undervisningsstruktur till stor del fungerar bra. Det finns dock delar som kan utvecklas. Det framgår att lärarna är duktiga på att tydliggöra för eleverna vad de ska arbeta med och på vilket sätt, däremot kan de skolövergripande strategierna för att förklara syftet med undervisningen utvecklas. I intervjuer med lärare och elever framkommer att syftet med undervisningen sällan diskuteras. Vid Skolinspektionens granskning observerades däremot flera goda exempel på lärare som arbetar med att synliggöra syftet med undervisningen. Det kan vara i samband med uppstart av arbetsområde men även vid enskilda lektioner. Dessa lärare använder sig olika metoder för att tydliggöra för eleverna varför de gör olika saker. Ibland går läraren igenom syftet innan lektionen ibland frågar lärarna eleverna efter

genomförd lektion. Skolinspektionen uppmuntrar skolenheten att arbeta vidare med detta som en del av den gemensamma lektionsstrukturen.

Förväntningar på eleverna

På Centralskolan i Hoting arbetar personalen med att skapa ett välkomnande och familjärt klimat. Genom att skapa relationer där eleverna har förtroende för sina lärare ökar elevernas inre motivation. Lärarna har en tydlig ambition om att engagera alla elever och se varje elev, något som görs genom små handlingar. Det kan vara att hälsa på alla, säga deras namn, möta blicken och berömma. För att stärka elevernas självuppfattning skapar lärarna ett tillåtande klimat i klassrummet genom att till exempel se till att eleverna vågar ta risker och göra försök, där misstag ses som tillfällen till lärande.

I Skolinspektionens intervjuer med lärare framgår att de arbetar aktivt med att förmedla höga förväntningar på eleverna. Det görs utifrån en inställning om att eleverna behöver uppmuntras, berömmas och utmanas utifrån sin egen nivå. Genom att fokusera på elevernas egna progression istället för att jämföra sig med andra elever känner de sig kompetenta. På skolenheten har de en gemensam ambition att så många elever som möjligt ska vara behöriga till gymnasiet.⁴ Granskningen visar att personalens förväntningar kan yttra sig i att de är besvärliga för eleverna. Höga förväntningar innebär även förväntningar på elevernas attityd till skolarbete. Personalens relationer med eleverna möjliggör att de vid elevers bristande engagemang och intresse påminner och uppmuntrar, något som kan uppfattas som "tjat".

Anpassning av innehåll och arbetssätt

På Centralskolan i Hoting har lärarna god kännedom om eleverna och vilka behov och förutsättningar de har. Innehåll och arbetssätt anpassas med en ambition att alla elever ska utmanas och stimuleras. Det är inte nödvändigt på skolan att alla elever i en klass får samma uppgifter och material utan materialet kan ibland anpassas utifrån elevernas behov och utifrån deras kunskapsmässiga nivå. På skolan arbetar lärarna även med klassrumsklimatet där det ska vara öppet för olikheter i elevgruppen och en förståelse för att uppgifter kan lösas på olika sätt. Granskningen visar att stämningen i klassrummen överlag är sådan att eleverna vågar svara på frågor. De små elevgrupperna är i detta avseende en fördel. I elevintervjuer framgår att det kan variera mellan

⁴ Merparten av skolenhetens elever är behöriga till gymnasiet. Det är samtidigt svårt att dra några slutsatser då statistik från så små elevgrupper är känslig för enskilda elevers prestationer.

olika lärare hur bra "fel" svar hanteras. Några lärare är noga med att uppmuntra elever att våga svara och testa trots att de inte är säkra på svaret. Lärarna är duktiga på att hantera när elever inte kan svaret.

I Skolinspektionens intervjuer med lärare och elever framgår att arbetet för att utmana alla elever finns och lärarna utgår från några olika strategier. Det finns dels i undervisningen möjlighet att nivåanpassa och utveckla det enskilda arbetet och dels används individualiserade utmaningar och extrauppgifter i undervisningen med exempelvis arbetsblad eller enskilt arbete på dator. Utifrån Skolinspektionens granskning framgår att det på Centralskolan i Hoting också bedrivs ett medvetet arbete för de elever som behöver ytterligare stöd i undervisningen. Arbetet sker i huvudsak i klassrummet och med hjälp av resurspersoner som stöttar enskilda elever. I arbetet med ytterligare stöd har kurator och specialpedagog handledande och stödjande roller. Handleddande som förebyggande och stödjande vid behov när enskilda lärare söker kontakt. På skolenheten har i samband med höstterminen även gjorts en satsning med Studion. Studion är ett grupprum med plats för elever som av olika anledningar tillfälligt behöver ett mindre sammanhang eller mer hjälp från en pedagog. Att det är tillfälligt gör att eleverna som har sin undervisning i Studion varierar. Det kan vara elever som för tillfället behöver extra lugn och studiero eller elever som i ett särskilt område behöver extra stöd. I Studion finns schemalagd personal, ibland resurspersoner och ibland specialpedagog.

Elevernas delaktighet

Det tidigare nämnda arbetet med variation av olika arbetssätt gör att eleverna får utveckla och använda olika inlärningsstrategier. Granskningen visar även att eleverna vid tillfällen får välja arbetssätt vid genomförandet eller redovisandet av en uppgift. På så sätt får eleverna ansvar i att planera och genomföra sitt lärande. Lärarna har även olika strategier för att eleverna ska få möjlighet att reflektera över sitt lärande och progression. Det sker återkommande vid elevernas utvecklingssamtal men även i det löpande arbetet med exempelvis portfolioliknande system där eleverna kan se sin progression och jämföra med hur de presterat tidigare.

Skolinspektionens granskning visar att det utöver dessa enstaka tillfällen inte finns något formaliserat och sammanhållet arbete med hur eleverna är delaktiga i planering eller utvärdering av undervisning. I intervjuer med lärare och elever framkommer att den utvärdering som görs är vid enstaka tillfällen. På liknande sätt är delaktighet för eleverna varierande och skiljer sig mellan lärare sporadiskt och för enskilda lektioner då elever får välja arbetsområden eller arbetssätt. Det förekommer dock några positiva exempel. En lärare summerar exempelvis veckan genom att låta eleverna ha en

sammanfattande utvärdering. Bilden från intervjuer med elever och lärare är dock att det överlag är något som saknas.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att skolan *i flera delar* uppfyller kvalitetskriterierna inom området Undervisning, men att utvecklingsområden finns.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Arbetet med att ge eleverna ökat inflytande över planering och utvärdering av undervisningen behöver utvecklas.

Den granskning som genomförts visar att lärarna på skolan arbetar aktivt med en tydlighet och struktur i undervisningen. Skolinspektionen menar emellertid att arbetet behöver kompletteras med att lärarna på ett mer samlat och medvetet sätt arbetar med att göra eleverna delaktiga i planering och utvärdering av undervisningen.

I enlighet med läroplanen är det inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värden. Undervisningen ska dessutom bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet.⁵

Skolinspektionens tematiska kvalitetsgranskning om delaktighet i undervisningen från 2018 visar att elever ofta upplever att de inte fått inflytande över undervisningen, trots att lärare på samma skola uppger att de har det. Dessa olika uppfattningar beror ofta på att elevernas delaktighet inte gäller själva innehållet, utan snarare arbetsformerna.⁶

Lärare som lyckas ge eleverna upplevt inflytande involverar eleverna redan tidigt i sin planering av undervisningens arbetssätt, arbetsformer och innehåll. En annan central del av elevernas inflytande över undervisningen är att de görs delaktiga i utvärderingen och att läraren inhämtar elevernas synpunkter om hur undervisningen genomförs med avseende på arbetssätt, arbetsformer och innehåll. Det bör dock poängteras att det alltid är läraren som utifrån kraven i läroplanen beslutar om planeringen och

⁵ Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter

⁶ Skolinspektionen (2018b) *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen* Tematisk kvalitetsgranskning s. 41f.

delaktighet innebär inte att eleverna bestämmer. Det finns däremot ingen motsättning mellan elevers rätt till inflytande och att lärare har ansvaret för undervisningen.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna på skolenheten utvecklar ett arbete med att, på för eleverna anpassat och för åldern lämpligt sätt, göra eleverna delaktiga i planering och utvärdering av undervisningen. Den konkreta utformningen av vad delaktighet innebär måste få variera och bör därför lämnas till den enskilda läraren att bestämma. Lämpligt vore dock om arbete med delaktighet integrerades i det på skolan redan pågående arbetet kring struktur och tydlighet under lektioner. Förslagsvis konkretiserar lärarna tillsammans i pedagogiska samtal hur arbetet med elevernas delaktighet kan genomföras och sprider de goda exempel som finns inom kollegiet. I förlängningen kan arbetet möjliggöra att elever fördjupar sin reflektion kring det egna lärandet och även stärka elevers motivation. Arbetet möjliggör även för läraren att utveckla sin undervisning utifrån elevernas utvärderingar.

Trygghet och studiero

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §§, 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.8 Rektorns ansvar

Skolinspektionens bedömer följande: Utbildningen präglas i *hög utsträckning* av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att det på skolenheten pågår ett aktivt arbete med att skapa och upprätthålla studiero så att eleverna kan utföra sina uppgifter utan att bli störda. Rektor, lärare, övrig personal och elever involveras i detta arbete. Lärarna vidtar vid behov lämpliga åtgärder som i de flesta fall ger ett gott resultat i form av en lugn studiemiljö. Skolan bedriver också ett framgångsrikt arbete med att skapa en trygg miljö för eleverna under hela skoldagen och på hela skolan. Elevernas upplevelse av trygghet undersöks regelbundet och relevanta åtgärder sätts in om något uppdagas.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer, observationer och dokumentstudier.

Förebyggande arbete gällande studiero

Såväl intervjuer som lektionsobservationer ger en varierad bild över i hur stor utsträckning det råder studiero på skolenheten. Vid Skolinspektionens granskning framkommer att hur långt arbetet med studiero kommit skiljer sig åt beroende på lärare och

klasser. I flertalet klasser och vid en stor andel av lektionerna råder en god studiero men det finns också exempel på stökiga lektioner och grupper som behöver arbeta vidare med detta.

På skolenheten har det gjorts ett stort förebyggande arbete med studiero. Den ovan nämnda Studion är en del av detta arbete. Möjligheten för några elever att gå dit skapar på olika sätt förutsättningar för studiero såväl där som i klassrummet. Möblering har även varit en del av förebyggande arbete vad gäller studiero. I klassrummen finns bestämda platser och möjlighet för vissa elever att sitta mer avskärmat. På skolenheten arbetar man även med andra metoder för att skapa studiero. Eleverna lämnar mobiltelefoner i början av lektionerna och för de elever som vill finns möjlighet att ha hörselkåpor eller mindre skärmar på sin bänk. Det skolövergripande arbete med lektionsstruktur som beskrivs ovan är även det en del av skolans arbete med studiero. I Skolinspektionens intervjuer beskrivs att lärare och elever tillsammans diskuterat vad studiero innebär och att de tillsammans kommit överens om förhållningssätt i klassrummet. Dels genom att eleverna får vara med och ha synpunkter på det förebyggande arbete som skolan bedriver samt vilka förhållningsregler som bör gälla i klassrummet.

Lärarna och andra vuxna arbetar förebyggande och åtgärdande vad gäller hög ljudnivå och stök. Skolinspektionens granskning visar tydligt att det är lärarens uppgift att återupprätta en studiero och se till att det störande momentet inte återkommer. Några observerade lektioner stack dock som nämnts ut i negativ bemärkelse. På skolenheten finns ytterligare verktyg för att upprätthålla studiero, bland annat kan elever, som stör ordningen, delar av lektionen få arbeta i grupprum i anslutning till klassrummet eller flyttas till ett annat klassrum. I anslutning till några av skolans klassrum finns grupprum och andra lokaler som används i undervisningen.

Förebyggande arbete gällande trygghet

Skolinspektionens granskning visar att Centralskolan i Hoting arbetar för trygghet under hela skoldagen och på alla platser i skolan som skolgård, matsal och korridorer. Arbetet bedrivs kontinuerligt och utan förekommen anledning. Central del i skolenhetens främjande trygghetsarbete är det fik som finns i entrén till skolbyggnaden och i anslutning till elevernas uppehållsrum. Fiket bemannas av skolvärdinnan. En aktiv trygghetsfrämjande åtgärd som gjorts på skolenheten är att övriga ingångar till byggnaden stängts. Det innebär att ingen obehörig kan ta sig in obemärkt men även att alla elever möts av någon när de kommer till skolan. Fiket fungerar på så sätt som ett sätt att skapa en god atmosfär och det framkommer i Skolinspektionens intervjuer att det är

uppskattat. En annan del av det främjande arbetet gällande trygghet är elevhälsoteamets värdegrundsarbete. De följer en plan som sträcker sig över stadier och uppmärksammar på klass och individnivå frågor om allas lika värde, mobbing och självtillit.

Skolinspektionens granskning visar att det förebyggande arbete som görs gällande trygghet på skolan har sin grund i synsättet att eleverna är allas elever. Personal betraktar sig som ett team, något som bland annat syns i arbetet med rastvakter. All personal turas om att vara rastvakter utifrån ett rullande schema. Schemat finns tillgängligt för eleverna så att de vet vem de ska vända sig till under raster. I intervjuer med lärare framgår att det finns rutiner så att de lärare som har rastvakt vet om det är någon elev som behöver extra stöd på aktuell rast. Eleverna uppger i intervjuer med Skolinspektionen att det finns gemensamma ordningsregler som lärarna upprätthåller. De menar även att lärarna på skolan är bra på att upptäcka bråk och oroligheter. Personalens närhet till eleverna innebär att eleverna upplever att de alltid har någon vuxen som de litar på och kan prata med.

Kartläggningar av elevernas trygghet på Centralskolan i Hoting utgår dels från en trivselenkät som eleverna fyller i inför utvecklingssamtal och dels Skolinspektionens enkät. Svaren i trivselenkäten följs delvis upp för den enskilda eleven på utvecklingssamtalet och tillsammans med Skolinspektionens enkät utgör den material av hur eleverna upplever sin trygghet. Kartläggningen används för att kunna göra adekvata analyser. Skolinspektionens granskning visar att den nära kontakten som personal har med elever gör att eleverna har möjlighet att i den dagliga verksamheten signalera om något är otryggt. Ett sådant exempel är skolans omklädningsrum som eleverna upplever som en otrygg plats. Elever har signalerat till lärare och rektor har lyssnat. Ett annat exempel är att skolenheten på förekommen anledning inlett ett trygghetsarbete om språkbruk med de äldre eleverna. Det framgår även i intervjuer med såväl lärare som elever att språkbruket upplevs som ett problem och några elever känner sig illa till mods. Trygghetsarbetet påbörjades nyligen och har därför inte ännu utvärderats.

På Skolenheten vidtar man vid problem ändamålsenliga åtgärder kopplat till elevernas upplevelse av tryggheten på skolan. Åtgärderna diskuteras tillsammans med eleverna på de stormöten som hålls i skolenhetens idrottssal. De åtgärder som sätts in riktas mot elevernas behov och åtgärderna följs även upp i de återkommande trivselenkäterna. I lärarlagen jämförs elevernas svar från år till år och analyserna sammanfattas av rektorn.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att skolan i *hög utsträckning* motsvarar kvalitetskriterierna inom området Trygghet och studiero.

Bedömning och betygssättning

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 20 a § skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen

Lgr 22, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skolinspektionens bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges *i flera delar*, men utvecklingsområden finns.

Den sammanfattande motiveringen till Skolinspektionens bedömning är att rektorn följer upp och analyserar kunskapsresultat tillsammans med lärarna. Lärarna använder sig av olika sätt för att kvalitetssäkra sina betyg, exempelvis Skolverkets bedömningsstöd. Det finns ett öppet klimat i lärarkollegiet som möjliggör diskussioner vid svåra fall av bedömning och betygssättning men det saknas avsatt tid och struktur för regelbunden sambedömning.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit vid intervjuer, observationer och dokumentstudier.

Analys och kvalitetssäkring av betyg och bedömningar

Då skolenheten är förhållandevis liten och rektorn behöver säkerställa elevernas integritet är den analys av elevernas resultat som skickas vidare till huvudmannen på skolenivå. Internt gör rektorn däremot ett mer fördjupat analysarbete på klassnivå för att kunna göra mer riktade insatser. Rektorn har därför god insyn i variationer och avvikelser i olika klassers resultat, undersöker dessa och ger förklaringar. Förklaringarna grundar sig ofta på rektorns närhet till verksamheten och goda kännedom om eleverna och deras förutsättningar. Då kunskapsresultaten är relativt jämna mellan pojkar och flickor görs inga analyser utifrån kön.

Det framkommer i granskningen att det på skolenheten finns ett arbete med sambedömning i samband med att de nationella proven rättas. Det är dels ett samarbete på skolenheten där lärare jämför sina bedömningar och dels ett samarbete på kommunnivå med gemensam bedömning.

Granskningen visar att det i lärarkollegiet i viss utsträckning i det dagliga arbetet finns diskussioner om bedömningar och betygssättning. Diskussionerna möjliggörs av att skolenheten inte är så stor och att det finns ett öppet klimat. Det framkommer i Skolinspektionens intervjuer att Skolverkets bedömningsstöd används konsekvent för att betygen ska vara likvärdiga. Lärarrepresentanter ingår även i ett samarbete på kommunnivå där ämneslärare från olika skolenheter träffas och diskuterar nivåer vid bedömning och betygssättning. Det finns även ett visst samarbete mellan vissa lärare och

lärare på Kyrktåsjö skola som ingår i samma rektorsområde. Skolinspektionens granskning visar att det finns rutiner vad gäller betygssättning i de klasser som obehöriga lärare undervisar. En legitimerad lärare sätter i samråd med undervisande lärare betyg. Rektorn tar ett övergripande ansvar och har enskilda samtal med de lärare som är obehöriga för att diskutera vad som bör ligga till grund för bedömningar av elever.

Det framgår dock i Skolinspektionens granskning att det på skolenheten till viss del saknas samordning kring diskussioner om olika betygsfrågor och bedömningar. I skolans systematiska kvalitetsarbete lyfts sambedömningar som en del av arbetet med bedömning och betyg men Skolinspektionens granskning visar att det inte är förankrat i lärarkollegiet. Diskussioner om bedömning och betyg sker i och för sig frekvent inom lärarlagen men då på lärarnas egna initiativ och på förekomna anledningar. Samtidigt som lärarna framhåller att det vid särskilt svåra bedömningar finns stora möjligheter att rådfråga en kollega eller rektorn, uppger de i intervjuer med Skolinspektionen att de stundtals känner sig ensamma i bedömning och betygssättning. Sambedömning sker med andra ord främst vid upplevt behov och på enskilda lärares initiativ. Eftersom skolenheten är mindre är lärarna många gånger den enda läraren i sin årskurs eller sitt ämne.

Skolinspektionen bedömer sammantaget att skolan *i flera delar* uppfyller kvalitetskriterierna inom området Bedömning och betygssättning, men att utvecklingsområden finns.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Det kollegiala arbetet behöver utvecklas kring bedömning och betygssättning genom att skapa forum och avsätta tid för sambedömning.

Skolinspektionens granskning visar att det på skolenheten sker ett samarbete mellan lärare vad gäller bedömning och betygssättning men det är sporadiskt och behöver kompletteras av planerade och strukturerade möten för sambedömning.

Det ligger i lärarens profession att bedöma var eleven befinner sig i relation till de nationella kunskapskraven. Likvärdigheten i detta arbete är viktig och då inte enbart i samband med betygssättning utan även vid bedömningar som lärarna behöver göra i icke-betygssättande årskurser. Det är därför noga att lärarnas bedömningar sker med utgångspunkt i betygskriterier och utifrån den nationella nivån för vad som avses med att ha uppnått olika betygskriterier. Betygssättningen ska vara rättssäker för eleverna samt vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

För att lärare ska kunna göra rättssäkra och likvärdiga bedömningar behövs redskap och förutsättningar att kvalitetssäkra sin betygssättning på olika sätt. Det framstår som särskilt viktigt då det på skolenheten arbetar stor andel lärare som saknar behörighet. På skolenheten används redan olika strategier för denna kvalitetssäkring, bland annat Skolverkets bedömningsstöd och diskussioner med kollegor i särskilt svåra bedömningar. Ett utvecklingsområde enligt Skolinspektionen är att komplettera denna kvalitetssäkring med återkommande och planerad sambedömning. Skolverket lyfter fram sambedömning som ett betydelsefullt redskap för kvalitetssäkring av bedömning och betyg.⁷

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ser till att lärare får tid och möjlighet att tillsammans med kollegor göra sambedömningar och diskutera bedömningar. Exempelvis kan lärarna på mer principiell nivå analysera och diskutera bedömning utifrån konkreta elevexempel som representerar elever med olika bakgrund och en stor bredd av prestationer. Detta kan förslagsvis ske genom att rektorn avsätter tid och skapar såväl fysiska som digitala forum. Eftersom det saknas årskurskollegor inom skolenheten kan detta med fördel göras i samarbete med en annan skolenhet.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av utredare Robert Sondell.

I handläggningen av ärendet har utredarna Johan Runemark Brydsten (föredragande), Mattias Ryd, Fredrik Asplén och undervisningsrådet Agnetha Burström medverkat.

⁷ Skolverket (2013) Stödmaterial, Sambedömning i skolan – exempel och forskning.

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Tolv lektionsobservationer.
- Tre gruppintervjuer med elever.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En gruppintervju med skolans elevhälsa.
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal punkter. Dessa punkter beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorn lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning präglas utbildningen av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten den 20 september 2022 och den 21 september 2022. Besöket genomfördes av Fredrik Asplén, Mattias Ryd och Johan Runemark Brydsten.

Centralskolan är en kommunal skola belägen i Hoting, cirka 50 km nordost om centrala Strömsund. På skolan bedrivs undervisning i årskurserna F–9. Totalt har skolenheten 110 elever. Centralskolan leds av en rektor som i sitt rektorsområde har ytterligare en skolenhet, Kyrktåsjö skola. Enligt Skolverkets officiella uppgifter från läsåret 2021/22 hade drygt 35 procent av lärarna legitimation och behörighet, omräknat till heltids-tjänster. Inom skolans organisation finns även ett elevhälsoteam bestående av bland annat specialpedagog, skolsköterska, kurator och socialpedagog.